

VIGRED * VESTNIK * PROSVETNI ODER

Št. 9.

LJUBLJANA, SEPTEMBER 1944.

LETO XXIII.

Razpis igrskega natečaja

Družba sv. Mohorja v Ljubljani je lani razpisala natečaj za izvirna dramska dela. Ker je bil rok razmeroma kratek, ocenjevalni odbor ni mogel nobenemu izmed poslanih rokopisov prisoditi zadostno zrelost za nagrado. Ker pa je potreba po dobrih igrah še zmeraj velika, razpisuje Prosvetna zveza sedaj svoj natečaj za izvirna, še ne objavljena, niti ne v rokopisu odkupljena dramska dela. Poslana dela bo pregledal poseben ocenjevalni odbor in podelil nagrade v višini 10.000 lir, in sicer:

- I. nagrada v znesku 5.000 lir,
- II. nagrada v znesku 3.000 lir,
- III. nagrada v znesku 2.000 lir.

Če bi poslana dela ne ustrezala pogojem razpisa, sme odbor posamezne nagrade razdeliti med več tekmovalcev ali jih tudi pridržati.

Poslana dela naj spoštujejo narodna izročila, bodo naj snovno zanimiva in tehnično izvedljiva ter etično pozitivna. Dramatska oblika, izbira snovi in obseg so prepuščeni avtorjem.

Ker je Prosvetna zveza pripravljena

odkupiti tudi vsa umetniško in snovno ustrezna dela, čeprav ne bi dobila razpisanih nagrad, zato prosimo vse pisatelje, naj pošljejo na spodnji naslov tudi mladinske in vesele igre. Če le mogoče tipkane rokopise pošljite v dveh izvodih na naslov:

Prosvetna zveza v Ljubljani,
Miklošičeva cesta 7,

in sicer do 1. februarja 1954. Rokopisi naj bodo označeni samo z geslom in izjavo, da je pisatelj pripravljen delo, ki ga je predložil, prvenstveno prepustiti Prosvetni zvezi in šele potem, če bi ga ta ne sprejela, ponuditi tudi drugim. V posebni zaprti kuverti naj bo priložen pravi naslov pošiljatelja.

Nagrajena dela bodo izšla v knjigi, za kar bodo dobili pisatelji razen nagrade še ustrezen pisateljski honorar, glede nenagrajenih del pa si Prosvetna zveza pridržuje pravico, da jih po svoji uvidnosti bodisi da v tisk ali samo odkupi in razmnoži, seveda v sporazumu z avtorjem, ali pa vrne neuporabljena pisateljem.

Socialni uspehi Cerkve

Dr. I. Česnik

Nasprotniki Cerkve in krščanstva so vedno uporabljali taktiko, da so ovirali delo Cerkve, slabili njen vpliv, ji omejevali svobodo, da bi se v zasebnem in javnem življenju ne mogla uveljaviti, potem pa kazali nanjo, češ: »Glejte, kaj pa je storila za izboljšanje socialnih in gospodarskih razmer in za človeško kulturo.«

Kljub temu nasprotovanju pa je Cerkve od prvih početkov do danes storila ogromno tudi za pozemeljsko blaginjo človeštva, za omiko narodov in za kulturo toliko, da se z njo ne more meriti nobena kulturna sila, nobena država, nobena verska družba, nobena filozofija.

To dokazuje vsa zgodovina krščanstva.

Pri razmotrivanju tega vprašanja se hočem omejiti le na dejstva, ki jih omeja okrožnica o brezbožnem komunizmu!

Kršćanstvo je proglasilo pravo bratstvo vseh ljudi, odpravilo suženjstvo in dalo delu čast.

Francoska revolucija si lasti zaslugo, da je proglasila »človeške pravice« po krilatici »enakost, bratstvo, svoboda«. Žal so pa ta načela postavila človeka na mesto Boga. Človek je vse: začetek in konec, zakonodajalec in sam sebi namen. Zato so tudi rodila strašno zlorabo svobode in oblasti. Povzela pa je ta načela iz krščanstva. Kristus je zaklical človeštvu, kakor nihče do tedaj in nihče od tedaj: »Ljubite se med seboj z bratsko ljubeznijo, s spoštovanjem in prekašajte drug drugega!« Iz nauka o ljubezni sledi nauk o bratstvu.

Lepo označuje ta nauk duhovnik v »Krstu pri Savici« z besedami: »da smo očeta enega sinovi, ljudje vsi bratje, bratje vsi narodi, da ljubiti mormo se, prav' uk njegovi.« Duh krščanstva je ljubezen, ki sloni na bratstvu. Vsi kristjani, vsi ljudje so bratje, zato mora kristjan ljubiti vse: bogatine, reveže, svobodne in sužnje. Kristus je postavil tudi poganstvu nepojmljivo zapoved ljubezni do sovražnikov. Dal je vzgled ljubezni do sovražnikov, ko je na križu molil zanje: »Oče, odpusti jim, saj ne vedo, kaj delajo.«

Pri kristjanih je veljalo načelo, da so si kristjani bratje in sestre med seboj. Kristjani so imeli pač tudi sužnje, toda vera jim je velevala, da so ravnali z njimi kakor z brati. Cerkveni pisatelj Laktancij piše: »Nasprotniki pravijo: Saj imate tudi pri vas gospodarje in sužnje; kakšna je torej vaša enakost.« Nato odgovarja: »Drugega vzroka ni prav nobenega, zakaj si drug drugemu pravimo bratje, razen tega, ker verujemo, da smo si enaki. Nobene človeške reči pa ne merimo po telesu, marveč po duhu; zato pa tudi, če so telesa v različnih razmerah, za nas niso sužnji, marveč po duhu jih imamo in jih kličemo brate, po religiji pa sosužnje.« Aristid piše o krščanskih gospodarjih: »Moške in ženske sužnje po-

učujejo, da se pokristjanijo zavoljo ljubezni, ki jo imajo do njih in, ko se pokristjanijo jih imenujejo brate brez razločka.« Iz pisma sv. Pavla Filemonu vemo tole lepo zgodbo: kristjan Filemon iz Male Azije je imel hudobnega sužnja Onezima; ta mu je napravil veliko škodo in mu je ušel. V Rimu se je sestal morda kot jetnik s sv. Pavlom, ki je bil prav tam zaprt. V ječi ga je spreobrniti in poslal s pismom k Filemonu nazaj z naročilom, da ga sprejme kot brata.

Da je to naziranje popolnoma nasprotno s poganskim pojmovanjem suženjstva, uvidi vsakdo na prvi pogled. Zato je moralo prej ali slej priti do tega, da je krščanstvo strlo verige, v katerih so ječali sužnji.

Kakor je znano, je bila gospodarska stran življenja starih narodov ozko zvezana s suženjstvom. To je še posebej veljalo za rimsko državo, ki je ob Kristusovem času obsegala ves tedaj znani svet. Suženj se ni smatral kot svobodna osebnost, temveč za blago brez samostojnosti in brez pravic. Gospodar je smel sužnja prodati, da celo umoriti.

Že v prvi dobi krščanstva vidimo glede tega naziranja popoln preobrat.

Nravno stran suženjstva je Cerkev uredila takole:

Vsak krščeni suženj je imel v Cerkvi iste pravice pa tudi iste dolžnosti kakor vsak drug kristjan. Med mučenci in mučenkami imamo mnogo sužnjev, ki so rajši dali svoje življenje, nego bi bili zatajili svojo vero. Mnogi poganski gospodarji so silili svoje krščanske sužnje k malikovalstvu; delali so to čisto na zelo zloben način s tem, da so zahtevali od sužnjev, da so jim dejansko pomagali pri daritvah, ali da so z njimi molili daritvene molitve. Suženjski mučenci se v starih spisih ravno tako slave kot svobodni.

Iz tega sledi, da je veljala ista moralna za sužnje kot za svobodne. V splošnem oziru pogan pri sužnju ali sužnji ni poznal nič nedovoljenega. Krščanska vera je to brž izpremenila. Sramežljivost je pri sužnji toliko vredna kot pri najbogatejši gospe; ženska čast je pri obeh enaka. Zato je moral po krščanskih načelih gospodar v tem oziru spo-

štovati tudi sužnjo, ta pa je imela pravico in dolžnost braniti svoje poštenje. Seveda se je v krščanskih očeh merila njena krepost popolnoma enako kot pri drugih. Suženj je bil enakopravno pravno bitje.

Zaradi tega se nam ni čuditi, da je mogel suženj doseči tudi duhovski stan. Saj imamo med rimskimi papeži iz prve dobe dva — sv. Pija in sv. Kalista, ki sta izšla kot osvobodjena iz suženjskega stanu. Že to dejstvo nam dokazuje, kako temeljito se je v pravstvenem oziru izpremenilo suženjsko stanje v prvih stoletjih.

Kako je hotela Cerkev olajšati usodo kolonov, priča pismo Gregorja Velikega; v njem popisuje vse krivice, ki se gode kmetom; zahteva, da se jim dodeli dedinska pravica. Osvobodil je največ sužnjev in dal cerkveni denar v ta namen. Na rimskem cerkvenem zboru leta 597 je hotel, da se vsem tistim, ki bi se radi posvetili samostanskemu življenju, da prostost. Na vzhodu so grški samostani delovali za osvoboditev sužnjev. Škofje, zbrani na zboru v Lyonu leta 566, dalje papež Gregor III. in papež Caharija so izobčili iz Cerkve vse trgovce s sužnji. Zlasti so take kupčije izvrševali Judje; zato je cerkveni zbor v Maconu leta 581 odločno prepovedal, da ne sme noben Jud imeti krščanskega sužnja. Cerkevni zbor v Wormsu leta 868 je zapovedal tiste gospodarje izobčiti, ki so umorili sužnja, ne da bi vso zadevo dali preiskati sodniku.

Za časa Ludovika Pobožnega se je zopet začela trgovina s sužnji. Škof Agobard iz Lyona je krepko nastopil proti takemu početju. Odkupil je mnogo sarmatskih sužnjev. Judje so podkupili cesarskega ministra in tako dosegli, da se suženj ni smel krstiti brez gospodarjevega dovoljenja. Tako jim je bila omogočena še nadaljnja kupčija, kajti krščanskega sužnja gospodarji niso smeli prodati. Za odpravo suženjstva je Cerkev osnovala red Trinifarcev in red St. Mariae de mercede. Leta 218 je Peter Nolasko osnoval red za osvobodjevanje sužnjev pri Mavrih.

Veliko zaslug sta si pridobila za odpravo suženjstva tudi patra Alfonso

Sandoval in Peter Klaver v Kartageni. Prvi je krstil 30.000, drugi 300.000 črncev-sužnjev. Da bi odpravili ali vsaj nekoliko omejili suženjstvo, so začeli zahajati v Afriko misijonarji. Tudi Slovenci imamo nekaj navdušenih mož, ki so goreče oznanjevali Kristusov nauk in širili omiko in omejevali suženjstvo v afriških krajih, med njimi Knobleharja, Kocijančiča, Milharčiča, Trabanta in Mozgana.

Naj omenim tu kardinala Lavigerija, ki se je trudil v severni Afriki v Algeru, Kartagini in Tunisu za odpravo suženjstva. Šel je v Evropo, govoril prvo misijonsko pridigo v Parizu, nadalje v Londonu itd. Prirejal je razne shode po raznih krajih v Nemčiji. Vzbudil je ljudi, da so se začeli zanimati za sužnje v osrednji in severni Afriki. Nabral je tudi v ta namen mnogo denarja. Ko je bila leta 1888 proglašena odprava suženjstva, je Leon XIII. izdal okrožnico, v kateri je pohvalil zlasti braziljske škofe, ker je zmagala krščanska ljubezen.

Cerkev je torej vsa stoletja delovala za odpravo suženjstva. In to delovanje izpričuje njen kulturno socialni pomen in neizmerne zasluge, ki jih ima za človeško družbo.

Delu čast

Kršćanstvo je priborilo tudi delu čast. V starem poganskem svetu je bilo delo prezirano, delavec je bil zaničevan suženj brez najpreprostejših pravic do osebne svobode, do zaslužka in plačila.

Tudi rimski in grški modrijani se niso povzpeli do boljšega naziranja o delu in pravicah suženjstva. Ciceron, Platon, Aristotel so sramotili delo in poudarjali, da naravni zakon zahteva, da je nekaj ljudi zaslužnih. Aristotel pravi o sužnju, da je le oduševljeno orodje, čigar vrednost merimo po njegovi uporabnosti. Rimski državnik Katon uči gospodarja: »Bodi dober gospodar, prodaj svojega konja in sužnja na stara leta.« In Ciceron je zapisal: »Vsi rokodelci se bavijo z nečastnimi opravili, saj v delavnici ne more biti nič plemenitega.«

Kršćanstvo pa je vrnilo delu čast. Delo je naravna in božja zapoved, dolžnost vsakega človeka, pa tudi vir sreče za dušo in telo, za tostranstvo in za večno življenje.

Bog je rekel Adamu v raj, ko je grešil: »V potu svojega obraza boš jedel kruh, dokler se ne povrneš v zemljo, iz katere si vzet.« Delo, telesno ali duševno delo je torej dolžnost vsakega človeka. »Kdor ne dela, naj tudi ne je,« pravi apostol Pavel. Bog sam je dal zgled za delo pri stvarstvu. Kakor je v šestih dneh ustvaril nebo in zemljo in vse, kar je na njej in pod njo in nad njo, in sedmi dan počival in ga posvetil, tako naj bi tudi človek šest dni delal, skrbel zlasti za svoje telesne in zemske potrebe, sedmi dan pa naj bi počival in ga posvečeval, skrbel predvsem za svojo dušo, zasledoval nadzemske cilje! S tem je bila ustanovljena največja socialna naprava za trpeče delavstvo — sedmi dan počitka. Še jasneje in razločnejše je govoril Bog na gori Sinaj med gromom in bliskom: »Posvečuj soboto! Šest dni delaj in opravljaj vse svoje posle! Toda sedmi dan je sobota Gospoda, tvojega Boga. Ta dan ne delaj ne ti, ne tvoj sin, ne tvoja hči, ne tvoj hlapec, ne tvoja dekla, ne tvoja živina, ne gost, ki je v tvoji hiši; kajti v šestih dneh je Gospod Bog ustvaril nebo in zemljo in morje in vse, kar je v njem, sedmi dan pa je počival; zato je Bog blagoslovil ta dan in ga posvetil.«

To postavo je Kristus izpopolnil s tem, da je delo posvetil s svojim zgledom kot delavec-tesar.

In kakor z zgledom, tako je tudi z besedo vzpodbujal k delu. V priliki o 10 devicah je pokazal, da moramo biti čuječi, v priliki o talentih in delavcih v vinogradu pa, da moramo delati in se truditi, če hočemo doseči svoj cilj. Pet devic, ki so sicer imele vero, a ne zaslužnja v delih, nima vstopa k nebeški svatbi; lenega hlapca, ki je svoj talent zakopal, da vreči Gospod v vnanjo temo, kjer je jok in škripanje z zobmi. Kristus je torej posvetil delo in se je s posebno ljubeznijo zanimal za bolnike, reveže, nižje sloje, ki morajo trpeti in delati. Za učence si je izbral preproste

ribiče in cestninarje. Sredi ljudskih množic se je gibal, bil je prijatelj ljudstva. Pri zadnji večerji je umil apostolom noge in s tem pokazal, da tudi delo, ki so ga opravljali običajno sužnji, ni sramotno. Kristusovemu zgledu so sledili apostoli, posebno veliki apostol narodov sv. Pavel. V tem smislu so delali tudi duhovniki in škofje prvih stoletij. Celo premožni in plemeniti kristjani so se pečali s telesnim delom. Ko so bili pozneje ustanovljeni samostani, so si menihi preskrbovali potrebni živež z delom lastnih rok. V pravilih prvih redovnikov je bilo izrecno zapovedano delo. In ravno meniški redovi so rodili velikanskih in obilih sadov, kar prizna nepristranska zgodovina. Naselili so se pogosto v nepristopnih krajih, sezidali samostan, postavili cerkev, sekali gozdove, čistili pustinje in sušili močvirja. In okrog samostana so nastala ponekod cela mesta, večje naselbine, trgi in vasi. Menihi so napravljali vrtove, gnojili polja in nanesli iz najrazličnejših strani žlahtno sadje in druge sadeže. Delali so sami svojo obleko, cerkvena dragocena oblačila in umetnine, poučevali so mladino, vzgajali so plemiče, gojili znanost in umetnost, napravljali so v oddaljenih gorah prenočišča za potnike, skrbeli za reveže in bolnike.

Cerkve ima torej neprecenljive zasluge za omiko narodov, človeško kulturo in gospodarske ter socialne pozemeljske blaginje kljub nasprotovanju in oviram njenih sovražnikov. Kaj bi šele dosegla, če bi jo v njenih prizadevanjih podpirale svetne oblasti. Upravičeno je dejal papež Pij XII. v nagovoru na španske begunce leta 1936: »Da se opraviči Cerkve, ni treba zgledov, treba je premo triti le nje načela, kakor je dejal Manzoni. Dajte nam družbo, ki se v njej načela katoliške Cerkve in katoliške vere zares svobodno in brez nasprotovanja širijo in uveljavljajo: načelo o izvoru in izvajanju socialne oblasti; o bratstvu vseh po Kristusu in v njegovem mističnem telesu, Cerkvi; o časti dela, o medsebojnih dolžnostih ljubezni; ta in druga načela, pa se bo videla, kaj bi bilo mogoče še več storiti za blaginjo poedincev, družin in družbe!«

Življenje po deželi se budi

Slovensko prireditev v Gorici je po dolgih letih zopet zbudila narodna pomlad. Zaslišali smo materino besedo z gledališkega odra. Nastopili so naši najmlajši z deklamacijami in igro iz kraljestva palčkov. Alojzeviška dvorana je bila nabito polna, kar je jasen dokaz, kako željno ljudstvo čaka, da se povrne društvena vigred med osamela goriška brda in vipavsko dolino. Kako milo je po tolikih letih odjeknila beseda v domačem jeziku, ki je bil toliko let zaprt le v domačo hišo.

Obnovljeno prosvetno delo na Goriškem. V ponedeljek zvečer ob 6 so se zbrali v ulici Mameli slovenski goriški izobraženci in prisostvovali otvoritvi Slovenskega kulturnega sveta.

Šolska soba je bila kaj kmalu napolnjena. Med prvimi gosti je bil stotnik Debelak, msgr. Brumat, msgr. Valentinčič in še druga duhovščina. Med obiskovalci so bili tudi važnejši goriški izobraženci in mnoga dekleta in gospe. Vsak je rad skrajšal svoje večerno delo in žrtvoval dve uri predavanju, ki ga je po četrto stoletju slišal v lepi materinščini.

Pozdravno besedo je izpregovoril dr. Anton Kacin. V lepem nagovoru nam je orisal načrt dela Slovenskega kulturnega sveta, njegovo potrebo in pomen. Program tega dela je sledeč: organizacija slovenskega šolstva, ustanavljanje društev, čitalnic in knjižnic, kulturna predavanja, gledališke predstave in izdajanje slovenskih knjig. Vsak je uvidel, da je s tem rešeno najbolj pereče vprašanje slovenske duševnosti na Goriškem. Dr. Kacin je poudaril, da moramo dati temu delu cilj onostranstva, merilo vseh naših dobrih del za narodov blagor mora biti Bog.

Pozdravni besedi in uvodnemu nagovoru je sledilo predavanje dr. Jože Lovrenčiča, ki se nam je predstavil s svojim toplim pozdravom že na nedeljski akademiji kot ljubljanski gost in kot naš rojak.

V svojem predavanju nas je povedel vprav v 6. stoletje, ko so naši predniki

prvič stopili na Posočje in nas seznanili z najvažnejšimi kulturnimi delavci od tedaj pa do 19. stoletja.

Poslušalci so z zanimanjem sledili njegovemu predavanju in navdušile so jih zlasti besede, s katerimi je poudaril domovinsko pravico na Posočju ne le nas Slovencev, pač pa tudi naše lepe govorice.

Dr. Jože Lovrenčič je pozval h kulturnemu delu vse navzoče, ki čutijo v sebi voljo in zmožnost za tako delo, a vse naj vodi pri tem živa vera v Boga, kajti brez njega so vsa dela neplodna in torej zaman.

S svojim obiskom je počastil prvi slovenski kulturni večer tudi polkovnik Kokalj s svojim spremljevalcem poročnikom Šmidom. S toplimi besedami je pozdravil predavatelja in se mu zahvalil za požrtvovalnost.

Vrhnika, ta prečudni kraj, domačija Ivana Cankarja, se je prva za Ljubljano spomnila na mladega pesnika Balantiča, ki je izgorel za domovino. V enem najlepših prosvetnih domov, kar jih ima Slovenija, se je vršila spominska svečanost, posvečena slavi Balantiča. Ves večer je dihal žalno spominsko razpoloženje, ko so se vrstile deklamacije njegovih pesmic, s pevskimi in glasbenimi vložki. Narodne žalne pesmi: Oj, ta soldaški boben, Vsi so prihajali, Človek glej in Oj Doberdob so podajale žalni okvir za padlim junakom. Tudi solistične točke so bile kakor nalašč izbrane za prireditev. Lik mladega domobranskega pesnika je prikazal literarni kritik g. A. Žavbi v lepem spominskem govoru, o usodni noči v Grahovem 24. nov. 1943, ko so slovenski komunisti zažgali hišo, v kateri je zgorel nadebudni slovenski pesnik, ki je s svojim preroškim duhom videl svojo smrt, ko je zapisal besede: Goreti hočem sebi, novim dnevom. Vsa prireditev je izzvenela v veliko vprašanje: »Vi, ki že tri leta malikujete pred zločini, kako boste zagovarjali Balantičevo smrt pred slovensko kulturno zgodovino?!« — Tudi prosvetno delo gre svojo pot naprej. Po zelo lepo uspeli

Balantičevi proslavi pripravljajo Vrhničani v režiji Marijana Marolta prvo uprizoritev dr. Kociprove drame »Šentjurjevski provizor«, dočim pripravljata Pfeifer in Japelj glasbeno-literarni večer, na katerem bodo nastopili: vrhniški mešani zbor, moški zbor, solisti in priznani domači igralci z Vodopivčevo opereto: »Kovačev študent«.

Logatec. V Prosvetnem domu smo videli za naš čas zelo primerno igrano »Graničarji«. Dvakrat je ta igra že napolnila dvorano, kar je dokaz, kako si ljudstvo zopet želi mirnega prosvetnega delovanja. Domobranci — naši stražarji — so s tem izvršili plemenito delo in s tem pokazali svojo ljubezen do domovine. Igra sama ima mnogo skupnega z današnjimi dogodki. To kažejo na primer besede polkovnika, ki nastopa v igri: »Gospoda! Delam na to, da se iznebijo iz našega naroda ropi in umori in da se naj narod proslavi v kulturnem in prosvetnem delu. Kakor se je tolikrat proslavil junaško na bojnem polju,« ali niso

to besede poveljnika naših domobrancev. Zdi se, da se že budi novo življenje, ki hoče vzdržati živ stik s preteklim prosvetnim delom našega podežlja in obeta nov razmah v bodočnosti.

Prosvetni obračun beguncev v Ljubljani je kaj zadovoljiv, saj izkazuje v 5 mesecih, to je od 16. dec. 1943 do 15. maja 1944 skupno 60 predavanj v Akademskem kolegiju s povsem zadovoljivo udeležbo. Tu so predavali razni strokovnjaki, poslušalci so ne samo vestno sledili izvajanjem, temveč so večkrat tudi sami posegli v debato. Poleg tega so bili še trije tečaji: združni, kmetstvo delavski in verski, skupno 18 predavanj. Ženske so imele vsak teden dvojne predavanja, torej 40 skupno. Brez dvoma je seme padlo na rodovitna tla in bo ob gotovem času obrodilo obilo sadu. Za bodoče kmetske gospodinje sta se vršila dva gospodinjska tečaja, kjer so gojenke-begunke z resnim delom dosegle prav lepe uspehe.

Knjižnica

Preproste stvari je naslov knjige, v kateri pisatelj Emilijan Cevc mojstrsko odkriva notranje bogastvo tistih vsakdanjih stvari, katere so vedno pred nami, tako da pozabljamo na njihov pomen in namen v našem življenju. Mnogo je takih stvari, mimo katerih hiti moderni človek, ne da bi jih opazil, a so vendar bogastvo družine, kjer še znajo ceniti njihovo duhovno vrednost in narodovo izročilo. Take vsakdanjosti so v hiši: vrata, miza, bogkov kot, zibelka, postelja, skrinja, rožni venec, vrč, kruh, vino, studenec in znamenje. Vse te preproste stvari spremljajo človeka od zibelke do groba, so začetek in konec. Vse te narodne starosvetnosti je pisatelj objel s pesniškim doživetjem. Je to živa pesem, ki spada med narodne zaklade. Vsaka družina bo znala te preproste stvari ceniti, če prebere omenjeno knjigo, ki spada naravnost v družinsko knjižnico.

Berninski kralj je izviren, močno ter umetniško podan roman iz švicarskih

gora. Narodna pravljica o kamagarskem divjem lovcu in njegovi ljubezni do Cilgije Premont je predstavljena v najlepši kraj Švice, v Engadin, v Pontresino, ki leži ob vznožju ogromnega ledenika, ki sega izpod vrha Bernine do Pontresine. Ni čuda, da je pisatelj J. K. Heer porabil kot ozadje povesti te naravne lepote gora, ledenikov, St. Moritza in njegovih jezer ter zdravilnih vrelcev. Človek pričakuje, da bo ljubezen, ki vse premaga, končno združila njuni sreci, da že držita srečo v rokah, pa pride nenaden dogodek in prepreči njuno srečo. Žrtev za žrtvijo darujeta drug drugemu na ljubo, idealna Cilgija se žrtvuje, da bi rešila ljubljeno kamogaskarske divjosti, toda brez uspeha. Landola, hčerka divjega lovca, ta plamen z Bernine mora umreti v ledeniku kot žrtev, ki vsaj toliko pripomore, da Marko Paltram, skrivnostni lovec, umrje ob navzočnosti svoje ljubezni Cilgije, ki je v življenju ni mogel doseči.

Slovenčeva knjižnica je podarila lep

mladinski potopis, kako deklica **Monika** potuje na **Madagaskar** z vsemi modernimi potovalnimi sredstvi. — V povesti **Opankarska ulica** je pisatelj Petersen podal življenjsko povest izra rimskih časov dobe Marka Avrelija.

Naša knjiga je prinesla zbirko novel St. Majena: **Bogar Meho** ter **Pravdino-vega Džingiskana**.

Mladi pesnik Vinko Beličič je v svoji zbirki pesmic **Češminov grm** podal šopek cvetja iz svojega rojstnega kraja sončne Bele Krajine, iz rodne vasice Rodine

ter nekaj časovnih slik in spominov na nekdanjo mladost.

Mitja Šarabon je zbral svoje prvence v lepo zbirko, ki je izšla pod naslovom: **Bolečina**.

Josip Wester, znani hodec, je v knjigi **Iz domovine in tujine** zbral planinske in potopisne spise, ob katerih človek preživi marsikatero prijetno uro, ko se obenem s pisateljem poda na nekdanje ture. Knjigo je založilo Slovensko planinsko društvo.

Film

Malokomu je znano, da imamo v beli Ljubljani lepo urejeno delavnico za zvočne filme. Naša prosvetna centrala v Ljubljani je pred leti kupila dragocen snemalni aparat znamke »Askanija«, ki je edinstven na celem Balkanu. Istočasno si je nabavila tudi prvovrstno aparaturo za snemanje glasu, petja in godbe. Iz te delavnice je izšel že marsikateri Emona-film kot dnevnik ali pa kot prireditveni film, n. pr.: 1. Mladinski dnevi v Ljubljani; 2. Pogreb škofa Jegliča; 3. Pogreb dr. Korošca; 4. Naši pesniki (Vodnik-Prešeren). Vsi ti filmi pričajo o visoki dovršenosti tako v sliki kakor tudi v besedi in glasbi. Upamo, da se bo tudi to podjetje zlasti po vojni lepo razvijalo po geslu: Iz malega raste veliko. Pripomnimo, da se v isti delavnici izdelujejo slovenski napisi za nemške filme. Je to posebna iznajdba naših pridnih in zmožnih sodelavcev. Ista delavnica je izdelala v zadnjih dneh tudi zvočni film o »Protikomunističnem zborovanju« v Ljubljani. V filmu so ohranjeni lepi prizori s Kongresnega trga tako v sliki kakor tudi v besedi.

»**Krvave priče**« je naslov filma, ki ga te dni predvaja kino »Sloga«. Film je dvakrat zanimiv. Prvič nam predstavlja mlado špansko kinematografsko veleobrt in njene poskuse za osamosvojitve od tujih vzorov. Lahko rečemo, da se je španski film že uveljavil in da bo v lastni domovini vedno uspel. Presoja zvočnega filma, v katerem je zvočni del prenešen v drug jezik (v tem primeru

iz mehke španščine v bolj ostro in izrazito nemščino) je težka, ker se tudi pri najpopolnejšem prenosu ne dajo popolnoma zabrisati govorne razlike, ki se odražajo na obrazih. Fotografsko in tehnično je film prav izvrsten, toda vse to še ni važno...

Za nas je ta film zanimiv zato, ker je prvi film, ki kaže strahote državljanske vojne, ker je prikaz, kako se je uveljavljala rdeča revolucija pred nekaj leti v Španiji, kjer si je privoščila generalno vajo za evropsko komunistično revolucijo, ki naj bi se izvedla prav v našem času. Pojdite in pogledajte si boj za in proti rdeči Španiji. Če bi dobili ta film v Ljubljano pred tremi leti (l. 1941!), bi ogromna večina gledalcev ogorčeno protestirala, češ, saj ni mogoče, ta film laže, je tendenčen. Take grozote v današnjih civiliziranih časih niso več možne, saj smo vendar kulturni ljudje... Da, tako bi govorili pred tremi leti. Danes pa ob tem filmu pravimo, da je resničen, da ni nemogoča njegova zgodba, ker smo sami doživeli Turjak, Grčarice, Krimsko jamo in na tisoče nepoznanih grobov, na stotine požganih vasi. Kdor je ves čas, ko se je odločala usoda našega naroda, prespal v zapečku, gre lahko sedaj pogledat kako je bilo na terenu, kjer »žrtve morajo biti«. Rdeča revolucija je pač povsod delala po istem receptu, v Španiji in na Slovenskem in drugod. Čisto po istem pa ne. Vprašajte tiste, ki so ušli iz doljenjskega rdečega pekla, pa vam bodo po-

vedali, da je španski film le medel odraz vse groze, ki jo je komunizem rodil pri nas. Kljub temu pa ta film nič ne izgubi na svoji veljavi in zaleže več kot še tako vneto predavanje ali živo pisan članek.

Prvi hrvatski film je izdalo hrvatsko državno podjetje. Vsebina filma je življenje in delovanje hrvatskega skladatelja prvih hrvatskih oper, Vatroslava Lisinskega. Po njem nosi tudi film svoje

ime. V filmu nastopajo člani hrvatske opere in zagrebško prebivalstvo. Glasba je predvsem Lisinskega, le nekatera mesta je izpopolnil skladatelj Papandupolo. zlasti prehode. Film ima več prizorov iz vsakdanjega Zagreba. Prvič je bil predvajan ob priliki obletnice NDH v splošno zadovoljnost občinstva. Če pa film bolj natanko presodimo, spada med kulturne filme in ni igralni film.

Društveni obzornik

Narodopisni oddelek pri Pokrajinski upravi v Ljubljani je priredil študijski tečaj za slovensko narodopisje. Je bil to prvi tečaj te vrste in zelo potreben ter brez dvoma tudi koristen. Na sporedu so bila sledeča predavanja: prof. J. Peterlin: Uvod v tečaj; dr. L. Puš: Občestvena kultura; dr. Fr. Kotnik: Ljudski običaji I., II., III.; dr. J. Grafenauer: Ljudsko pesništvo I., II.; dr. R. Ložar: Hiša, gospodarstvo, obrt, umetnost; dr. S. Vilfan: Pravno narodopisje; rav. Fr. Marolt: Ples in glasba; dr. R. Ložar: Noša I., II.; dr. J. Bajec: Uvod v zapisovanje, zbiranje in študij ljudskega pesništva (praktično delo); dr. Fr. Marolt: Ljudska obredja; dr. Fr. Kotnik: Ljudska dramatika. Vsi omenjeni predavatelji so podali tudi navodila za zapisovanje, zbiranje in študij običajev, obredij in materialne kulture. S tem tečajem se je povečal ne samo krog prijateljev naše starosvetnosti, temveč tudi krog zbirateljev naših narodnih zakladov. Po vojni bodo taki tečaji posebno potrebni tudi po ostalih glavnih slovenskih mestih, da zberemo in rešimo, kar se rešiti še sploh da!

Dobrotnica trnovske prosvete ga Marija Pogačnik se je poslovila od nas. Malokatera žena v Ljubljani je tako globoko čoumela potrebo po katoliški prosveti kakor pokojna Pogačnikova mama. Ko je videla, s kakšnimi težavami se zaradi prostora bori trnovsko prosvetno društvo, je sama od sebe brez prigovarjanja ponudila poslopje z vsemi zemljišči stavbni zadrugi za trnovski prosvetni dom. S svojo brezprimerno pomočjo

je omogočila zidavo sedanje prosvetne dvorane. Čeprav je bila brez otrok, je vendar s svojo dobroto, darežljivostjo in plemenitostjo ogromno storila za vzgojo slovenske mladine in postala duhovna mati številnih otrok, ki so se zbirali pod okriljem trnovske prosvete. Saj je bilo njeno srce takrat najbolj srečno, če je videla na društvenem prostoru polno igrajoče se mladine. Pri vsaki prireditvi je bila prva med najpridnejšimi. Za njene zasluge jo je trnovsko prosvetno društvo izvolilo za častno članico. Tako si je na videz preprosta, a dalekovidna gospa Pogačnikova postavila v trnovski župniji najbolj viden in trajen spomenik, ki bo še bodočim rodovom bodrilo nesebične ljubezni do slovenske katoliške prosvete.

Župan Anton Bedenčič je zapustil dolino solz in se preselil k Bogu. Z njim odhaja v večnost najbolj agilen član šentjurskega prosvetnega društva, kateremu je bil dolgo let predsednik, režiser in kapelnik društvene godbe. Bil je eden onih pridnih članov prosvete, ki se je pod njenim okriljem izšolal za prvega javnega delavca v občini. Po smrti Permeta so ga izvolili za župana. Vse svoje zmožnosti in vse moči je posvetil občini in domači župniji. Tudi on je zapustil živ zgled mladini ter ji pokazal pot navzgor, ki vodi skozi katoliške prosvetne organizacije. S svojim delom si je v občini in društvu postavil viden spomenik. Kot zaveden Slovenec in veren član katoliške Cerkve je takoj odklonil komunistično rovarjenje. Bog mu bodi dober plačnik!

Nauk, ki ga dandanes širijo komunisti, včasih pod vablјivim in zapeljivim videzom, sloni dejansko na načelih tako imenovanega dialektičnega in historičnega materializma, kot ga je učil Marx in ga učitelji boljševizma — kakor samozavestno trdijo — edino pravilno razlagajo (Pij XI. v okrožnici »Divini Redemptoris«).

Kjer koli se je posrečilo komunistom utrditi se in zavladati, tam so se, kakor sami oznanjajo, z vsemi silami prizadevali, da bi docela porušili temelje krščanske religije in kulture in v dušah ljudi, zlasti mladine, vsak spomin nanjo zatrli. Škofo in duhovnike so izgnali, obsodili v prisilno delo, postrelili ali na nečloveški način pomorili; laike, ki so jih osumili, da so branili vero in svetišča, so mučili, preganjali, vlačili po sodiščih in ječah (Pij XI.).

Tam pa, kjer kužni in sramotni komunizem še ni mogel roditi vseh žalostnih sadov svojih zmot, je vendar, žal, povzročil blazne izbruhe besnosti in počel strašne zločine.

Ni porušil le ene ali druge cerkve, enega ali drugega samostana, temveč kjer koli je mogel, je do tal porušil vse cerkve, vse samostane, vse spomenike krščanske vere, tudi umetnostno in kulturno najznamenitejše.

A blazna besnost komunistov ni morila le škofov in duhovnikov, redovnikov in redovnic, prav posebno redovnikov in redovnic, ki so skrbeli za delece in uboge, temveč je pomorila tudi premnogo laikov iz vseh stanov in jih še sedaj na kupe mori, ker izpovedujejo krščansko vero ali so nasprotni brezbožnemu komunizmu.

Te ogromne poboje in pomore vrše komunisti s takšnim sovraštvom, s tako strašnim barbarstvom, da bi se danes ne zdelo mogoče (Pij XI.).

Ker komunizem zanikuje in zavrača vse, kar je v človeškem življenju svelega, je le dosledno, da ina zakon in družino za zgolj svetno ustanovo, ki je le tvorba posebnih gospodarskih razmer.

Zato zanikuje tudi vse zakonske, npravne in pravne vezi, katere bi ne bile odvisne od samovolje poedincev ali družbe, in dosledno tudi nerazvezljivo stalnost zakona.

Še posebej po nauku komunizma ni ničesar, kar bi vezalo ženo z družino in z domom.

Po načelu popolne osamosvoje od mozeve oblasti odtegujejo komunisti ženo od domačega življenja in skrbi za otroke ter jo pehajo kakor moža v nemirno javno življenje in otroke pa prepuščajo družbi v skrb.

Staršem odrekajo pravico do vzgoje otrok, češ da pristoji ta pravica le družbi in da se more zato izvrševati le v njenem imenu in pooblaščenju (Pij XI.).

V odnosih med državljani izpoveduje komunizem popolno enakost, zato zanikuje vsako oblast in avtoriteto, katera bi izhajala od Boga; vsa oblast in podrejenost mu izvira namreč iz družbe kot prvega in edinega vira (Pij XI.).

Vsa sredstva rabi, nič mu ni greh, z lažjo, ropi in umori, z nečloveškim strahovanjem in nasiljem skuša priti do svojih ciljev (škof dr. Gr. Rožman).

Komunistično brezboštvo je borbno. Ne zadovoljuje se s tem, da nekateri zametujejo vsako vero v Boga, ampak z vsemi sredstvi razširja brezboštvo in se z vso silo bori zoper vero, najhuje zoper krščansko vero in katoliško Cerkev. Komunizem je začel borbo zoper vero z neukrotljivo silo do popolnega uničenja vsake vere v Boga (škof dr. Gregorij Rožman).

Nihče ne more biti obenem katoličan in komunist. Ali katoličan ali komunist, oboje hkrati ne more nihče biti! Brezboštvo in vera v Boga sta nezdržljiva kakor ogenj in voda. Kdor je komunist, ni več kristjan (škof dr. Gregorij Rožman).

Kdor prostovoljno podpira komunizem in mu s tem pomaga doseči njegove brezbožne cilje, ta podpira borbeno brezboštvo in zato smrtno greši, huje kakor bi grešil s krivoverstvom in se je sam izločil iz živega krščanskega občestva vernikov v Cerkvi (škof dr. Gregorij Rožman).

Mati in otrok

Kristina Prijatelj

Z vstopom v šolo se začne za otroka nova doba. Mati ga spremlja z iskreno prošnjo v duši, da naj bo ta njegova prva pot srečna in blagoslovljena. Do sedaj je bil otroku edini dom in starši avtoriteta, ki ji je moral biti poslušen. Kot šolarček se mora držati šolskih predpisov in reda. Redno mora obiskovati pouk, učiti se, delati naloge. Da, k avtoriteti staršev se je vzporedila še avtoriteta šole.

Šolska doba ni čas, ko naj mati izpusti in prepusti otroka v varstvo drugim. To je še posebno važen čas, ko mora mati z zanimanjem in veliko pazljivostjo spremljati svoje dete. Nauki, ki mu jih je vcepila v mlado dušo, morajo dobiti novega zagona in poleta. Kadar pa opazi nevarnost, da se v otroku podira, kar mu je svetega vsadila v dojemljivo srce, mora z vso previdnostjo, a če treba tudi brezobzirno preprečiti in odstraniti kvaren vpliv.

Dolžna je mati čuvati avtoriteto učitelja. Otrok naj ne opazi, če je postopanje vzgojitelja materi neljubo. Pametna in preudarna mati bo znala tudi neljube zapletljive razvozljati in uglasiti. Po skrbnem in nepristranskem premisleku naj se pogovori z učiteljem, mu na lep način pove svoje pomisleke in ga opozori na napake. Otrok je v prvi vrsti last staršev in zato imajo le-ti do njega vso pravico. Kot državljani pa so dolžni podrediti se tudi zakonom.

Marsikatera zabloda našega naroda bi bila izostala, ko bi bile naše matere vedno dosledno zahtevale od učiteljstva, da naj ne kršijo in izpodkopavajo domače vzgoje.

Vstop v šolo, prvo šolsko leto, je večkrat odločilno za otroka. Sedaj je čas, ko mora otrok postajati samostojen v delu. Mati, ki otroku samo streže, mu pomaga

pri oblačenju, ga spremlja v šolo in mu sama rešuje naloge, mu gotovo več škodi kakor ona, ki ga zjutraj s križem odpravi na pot, zaradi preobilega dela mu naroča, da naj skrbno napravi naloge in jih šele naknadno pregleda.

Otrok naj dela sam, mati pa ga naj vzpodbuja in mu daje korajžje. »Le začni, kar korajžno, če bo prvič malo slabše, pa bo sčasoma boljše.« Materina navzočnost je potrebna le zato, da otroku pritrdi, da previdno opozori na napako, ki pa naj jo sam izsledí. S samostojnim delom se pripravlja otroku najboljša in največja dota.

Bogati in revni, oboževani edinčki in otroci iz številnih družin, vsi so dolžni obiskovati šolo. Če je bil otrok doma središče vse pažnje in občudovanja, živi mati večkrat v prepričanju, da je njen otrok nekaj izrednega. V šoli pa se pokaže, da ne doseže uspeha, kot bi ga po mnenju domačih zaslužil. Ne zaradi učitelja, mati mora zaradi otroka, ki mu želi dobro, paziti, da ne vzbudi v malem srcu domišljavosti in prevzetnosti. Kadar bo otrok zapazil, da je mati zaradi stroge učiteljeve ocene nejevoljna, bo lahko kasneje vedno opravičil svoj neuspeh na račun učitelja. Pametna mati bo potolažila otroka: »Ker si bil za danes preslabo pripravljen, pa se boš sedaj še bolj potrudil in se dobro naučil, da boš tudi ti dobil odlično!« Gorje takrat, če se domači vznevoljijo, češ toliko zahteva, saj je za otroka preveč, pa je tudi prestrog itd. Otrok sam bo kmalu iznašel kopico opazkov in bo zanemarjal pouk. V ljudski šoli se začne, v srednji se nadaljuje, vsega so krivi učitelji in profesorji; le otroka samega se velikokrat izgovarja, namesto da bi ga takoj pritegnili k resnemu delu, pa četudi ni

vse odlično. Priznajmo si vendar, da je nemogoče, da bi bili vsi odličnjaki. Zavest, da je otrok priden, da se uči in se trudi, naj bo materi največje plačilo, več kakor šolsko izpričevalo. Kdor se navadi resnega in temeljitega dela že v mladosti, bo gotovo lahko tudi v življenju dosegel lepe uspehe.

Náš čas zahteva delavnih ljudi. Slovenska mati je poklicana, da daruje svojemu bičanemu narodu novih mladih, svežih, delalnih sinov in hčera.

Bolj kakor kdaj koli je danes umesten klic: »Dajte nam dobrih mater in prenovili bomo svet!«

Kmet ali meščan, delavec ali bogataš, vsi smo kamni v narodni zgradbi. Matere pa smo tiste, ki naj prekvasimo s svojim delom in vzgojo novi rod.

»Delaj!« bi moralo biti pravilo v slednji družini. Starši, ki zapuste otroku še tako veliko premoženje, a mu niso vcepili v dušo dolžnosti do dela, so mu napravili vse.

Mati mora otroka navaditi, da opravi poleg svojega šolskega dela tudi manjša domača opravila. Nikar naj nihče ne misli, da je poniževalno, da bi otrok sam čistil čevlje, pospravil svojo posteljo in obleko. Kdor premore služkinjo, naj jo ima, a ona naj ne bo kot cunja za vse. Otroku ne sme mati nikoli dovoliti, da se obnaša do nje kot do manj vredne. Spoštovanje do dela je treba vcepiti že v mlado srce. Mati, ki je sama obložena z vsemi materialnimi dobrinami, je predvsem dolžna, da razloži otroku velik obči pomen nižjih stanov.

Prezir nad stanovi, stanovska razlika, se je gojila že v otrocih. Ker je oče viden funkcionar, velik bogataš, imenitnega rodu, zato ni primerno za otroka, da se druží z nižjimi.

To so zmotna naziranja. Kakor ima človeški organizem različne dele, ki opravljajo vsak svoje delo in služijo človeku, tako je tudi v družbi. Za smotrno ureditev so potrebni različni stanovi. Vsak stan pa zasluži v svojem vestnem izvrševanju dolžnosti svojo čast in spoštovanje.

Zamazana in odbijajoča zunanost ne smeta vzbujati prezira. Otroku ne ve, da kmet v hlevu ne more imeti čistih rok. Ko bi pa ne bilo nikogar, ki bi ta dela opravljal, bi nam zemlja ne rodila, bi ne imeli hrane. Delavec opravlja v tovarni težka dela, da so v prometu različne luksuzne

stvari. Vsak dan nas obdaja na stotine reči, ki so nam lahko povod, da povemo otroku, koliko muke, dela in volje je bilo potreba, da se je to naredilo. Tako bo otrok najlepše in najlažje spoznal veliko, nenadomestljivo potrebo vseh stanov.

Obvezna delovna služba, ki je vpeljana v Nemčiji, bi bila pač tudi pri nas marsikomu potrebna. Prisilili so žene, ki so brez otrok, da opravljajo same vsa gospodinjstva dela, tudi vsa dekleta so dolžna delati. Kjer ni doma zaradi majhne družine potrebna pomoč, mora dekleta v službo.

Če bomo matere navadile otroke k delu, bi jim tudi taki ukrepi ne bili nekaj nevzdržnega. Dokaz pa je, da je zaposlitev slehernega državljana tista močna sila, ki vzdržuje narod na višku.

Kdor sam dela, vse drugače ceni delo svojega bližnjega.

Z dolžnostjo dela mora mati gojiti v otroku tudi socialni čut. Morda je to najtežje vprašanje današnjih dni. Milo se nam stori, ko čujemo, da prinašajo še danes, ko so živila racionirana, gotovi otroci v šolo malice, ki pričajo, da imajo gotove družine še vsega v izobilju. Mati, mati, kaj ne pomisliš, da ima siromašen otrok tudi želo-dec, da je ta revež lačen črnega kruha, pa pustiš, da se tvoj sladka z raznimi dobrotami! Nikdar v šolo priboljškov! Mati, ki ima kaj srca, ni smela tega dopustiti v rednih časih, tem manj pa zdaj, ko je veliko družin, ki si ne morejo kupiti niti vsega, kar je na karte.

Doba lahkega, nekontroliranega zaslužka gotovih ljudi je preslepila in omamila v njih čut do sočloveka.

Ali ni tukaj zopet mati prva, ki je dolžna, da uvidi, da so revni otroci tisti, ki jim mora pomagati? Kdor dovoli otroku, da se s svojo prenasitenostjo postavlja pred sošolci, pripravlja narodu pogubo. Vsak ima pravico do pošteno pridobljenega premoženja, vsak ima pravico do svoje stanovske zavesti, a vsak mora imeti tudi čut do revnih.

Žal so velikokrat ravno matere tiste, ki ne vedo, kako bi otroka dovolj obložile z razkošnimi oblekami, da bi bil najlepši in najbolj izbran; hočejo imeti nekaj posebnega.

Mož se zanima predvsem za pridobitno

delo. Vse druge malenkosti, ki pa so velikokrat še bolj odločilne, pa vodi žena in mati. Mati lahko omeji domače razsipno življenje, mati lahko navadi otroka k skromnosti, čeprav ji ne manjka sredstev, mati lahko otroka navaja k darežljivosti in k pomoči bližnjemu.

Otroci so sebičneži, posebno še oni, ki so sami. Gorje otroku, če ga v tem podpira še mati in mu prepove, da ne sme deliti z drugim. Z njim rastejo potrebe, z njim raste potem tudi nerazumevanje do odpovedi. Iz lastnega življenja pa vemo, da je ravno samoodpoved nekaj, kar človeka dviga nad puhlo vsakdanjostjo. Premagati samega sebe, odreči se gotovi stvari in s tem osrečiti drugega, to nas naredi velike in zadovoljne.

Mi vemo, da si ne moremo točno določiti eksistenčnega minimuma. Z zadostitvijo potreb vstajajo že nove in to se kakor veriga vleče v življenje. Otroku kupimo lepo igračo, čez teden si želi zopet drugo, pozneje vidi še nekaj novega in tako se želje in potrebe z vsakim dnem večajo. Kdaj bo rekel, da ima vsega dovolj in si ničesar več ne želi? Lahko ga razvadiš, da ne bi znal ceniti nobenega daru, da mu bo vse postalo nekaj popolnoma razumljivega, da se mu povsod postreže, kar si zaželi. Mati, ki svojega otroka ljubi, bo znala postaviti mejo. Vedno naj ima v mislih: bolje manj, kakor preveč.

V svojem življenju se ne smemo ozirati na tiste, ki imajo vsega dovolj. Glejmo one, ki imajo manj, pa bomo zadovoljni in hvaležni za vse, s čimer lahko

razpolagamo. Naj bi nas vsaj ti resni časi pripeljali na pot skromnosti! Skromnost ni uboštvo, skromnost naj bo čednost, ki naj krasí premožne! Pri otrocih ima mati v šolski dobi še posebno lepo priliko, da ga v tem utrdi. Čim višjega in boljšega stanu je, tem bolj naj se trudi, da bo med sošolci enak do vseh, posebno do revnih. Le ta način nas bo zbližal, le tako se bo odpravilo veliko brezno med stanovi.

Nočemo komunistične enakosti. Me matere hočemo le krščansko ljubezen, da nas prevzame in zagori s svetlim plamenom.

Težka je naloga matere, posebno še v današnjih dneh, ko je polno zmot. Mati pa mora s previdno ljubeznijo svariti in učiti otroke, da ne zaidejo na stranske poti. Že zaradi otrok se mora mati vedno zanimati za javno življenje.

Koliko žalostnih vzgledov imamo danes, ko so sinovi dobrih delavnih mater zašli v komunistične vrste. Mati se je na otroka zanesla, a premalo je pazila, kakšno je društvo ali družba, v katero zahaja. Da, zgodilo se je celo, da je zaradi neorientiranosti še sama zašla na napačno pot.

Mati ne podpira treh oglov samo v domači družini, tudi v narodnem prenovljenju mora imeti svoj vpliv. Te svoje velike naloge in dolžnosti se mora zavedati in zato je dolžna storiti vse, da izkristalizira samo sebe, da spozna velik smisel svojega poslanstva. Delo, molitev, žrtev in odpoved materina morajo spremljati otroka in pripeljati narod, čeprav mali, k velikim dejanjem.

Nove brazde

Janez Kmet — (Nadaljevanje)

Tončka je delala za dve. Hlapec v hlevu, ona v hiši, veži in pri prašičih. Za deklo in gospodinjjo je bila. Nadejala se je Julke, pa je ni bilo. Ji ni bilo za delo. Saj je vajena, bo že sama. Le zvečer je bilo tako samotno, ko se je spravljal spat. Z Julko sta se pogovarjali včasih do polnoči. Še Ceneta ni nikjer ujela. Morda ji je kaj zameril, jo je skrbelo. Mimo naj bi prišel, četudi bi jo samo podražil in šel. Pustjak, pust! Kar huda je že bila; to bi jih slišal,

če bi se tedaj prikazal! Pa ni prišel. Tončki se je pa jezica ohladila.

Dostikrat je pogledala v torbico. V semnju mu je bila srček kupila. Ali bo gledal, ko mu ga bo dala! Nič! Po vodo je šla na vas. Doma so imeli vode dosti; da je slaba, se je izgovorila.

»Zakaj smo pa pomagali vodnjak kopati? Da bodo drugi vodo jemali, mi pa nič, kajne.« je zavračala očeta, če ji je kaj oporekal.

Podstavila je in zavrtela kljuko, da je glasno zadrldalo po vasi. Dostikrat je premaknila škaf. Vse ji je nagajalo, da se je le dalj časa zamudila.

Počasi se je primajal Cene z vrčem v roki. Globoko se je sklonila, da ne bi videl rdečice, ki ji je legla na obraz.

»Preveč bo, še na glavo ga ne boš spravila,« jo je podražil in se ustopil pred njo.

»Še tri, če hočeš,« mu je odvrnila. »Daj kanglo, bom še tebi nalila.« Vzela mu jo je iz roke in podstavila.

»Si že pridna, Tončka!«

»Nič te ni na spregled, sem že mislila, da Bog ve kje si že,« je preslišala njegove besede in ga pokarala.

»Miklavž ti je prinesel, pa še pogledat nisi prišel! Ti grdaviš ti...«

»Res, imam pa zares rad tako pridnega Miklavža.«

Z eno roko je potegnila kanglo izpod curka, z drugo segla v predpasnik in mu urno podala. »Spravi, da ne bo kdo videl!«

»Tudi tebi je prinesel!« Potisnil ji je v papir zavito srce v roke. Pogledala sta si naravnost v oči. Brez besed sta se zahvaljevala.

»Ti navihanec, ti,« se je zasmejala. Posadila je svitek na glavo, prišla za škaf.

»Samó je doma! Le kmalu se pogovovorita!«

Tončka je popustila, tako se je ustrašila, da ji je svitek zdrsnel z glave. Do ušes je zardela. Bil je oče. Za njo je stal in se držal na smeh.

Cene je pogledal v tla. V taki zadregi je bil, kakor še nikoli.

»Še zapri nistem!« Ceneta je pomenljivo pogledal in šel.

»Saj grem precej!« Poprijela je in kakor pero dvignila poln škaf na glavo. Samo za spoznanje se ji je zganil obraz.

»Marijo bomo nosili, da boš prišel,« mu je še naročila in brhko stopila po stezi za vrto. Bila je srečna. Z eno roko je stiskala medeno srce v žepu, drugo je oprla v bok. Cene je bil tudi ves razposajen. »Čudno, da ni štepec nič rekel? Slep men-da ni! Saj vidi, da se imava rada...«

Tončka je hitela, da sama ni vedela, česa naj se loti najprej. Dobro, da je Julka prišla iz Babne doline. Se bo menda kaj doma ustavila? Saj je bilo tik pred prazniki. Bo kaj poprijela. Prazniki že tako

prineso dela, da se človeku v glavi vrti. Zdaj pa še to! Marijo bodo nosili.

Tončka je bila nejevoljna. Čez leto so se menile dekleta, da najbrž ne bo nič; kujale so se in izgovarjale, pa ni njihova obveljala.

V nedeljo so se zbrale, naredile listke in potegnile. Prva bo Smrekarjeva hiša sprejela Marijo, nato Zamanova, tretja pa Štepcova. Za naprej pa ni Tončke več skrbelo. Matere so jih bile nagnale. Tončka je slišala, kako se je Mana jezila: »Ne pomnim leta, da bi Marije ne nosili, pa sem že dolgo na svetu. Kajpak, da bodo punčare odpravile to lepo navado. O, kar zanesó se naj! Drugega jim ni mar ko norost. Ti grdobe, ti...«

Da ne bo ena sama nosila vseh devet dni, Tončki ni šlo v glavo. Se bodo punce vsaj moliti naučile, je dejala prednica Marijine družbe. To se je pa Tončki za malo zdelo. Da ne zna moliti? Kaj niso slišale pri rožnovenski pobožnosti! Nekatere so pa res tako mevžale, da nisi vedel ne za začetek, ne za konec.

Tončka se je morala kar urno zasukati, če je hotela, da bo vse lepo urejeno. Pastirja je segnala v gozd po lipico. Pa jo je komaj za pol koška prinesel. Še to je moral izpod snega kopati. »Le delaj venčke, če imaš iz česa!« se je jezila. Iz trgovine je prinesla papirja; z Julko sta naredili droben venček iz samih popkov in na pol razcvetenih gartrož. Zelene liste je na drobno narezljala, kakor jih je znala samo Tončka. »Ta bo za k Mariji,« ga je ogledovala. Ob oknih jih je pa iz lipice spletila.

Zvečer so prvič prinesli Marijo. Tončko je gnala radovednost, kako so pri Smrekarjevih pripravili oltarček. Ni mogla pograjati. Rađa bi pa rekla, da bo pri njih še vse drugače. Treba je bilo zapeti, pa ni bilo pevcev.

»Daj no, začni,« je Tončko sunila Zamanika. »Meni se pokazi, previsoko vzamem.«

Tončka je pogledala po ljudeh: »Da boš te prijeli!«

Marija lahko noč,
nocoj, ta prva noč;

Marija, Marija, Marija lahko noč.

Zapela je vsa hiša; še nehati niso mogli. Lepo je bilo. Je morala pohvaliti.

»Tretji dan pri nas,« ji je zmeraj prihajalo na misel.

Z novo vnemo se je vrgla na delo. Z Julko sta zanesli šivalni stroj v kamro. Krtača se je oglasila po tleh. Julka je umivala svete podobe, šipe v oknih in ometla pajčevino po vseh kotičkih. Tako jo je imelo, da bi najraje še zbelila, pa se je premislila. Zlepa se potlej ne posuše stene in pa hiša se preveč shladi. Obrisala je mizo, stole, omare; vse je moralo biti kakor novo. Neka praznična slovesnost je prevzela vso hišo. Oče se je dobrohotno smejal. Hlapec bi se pa najraje norčeval. Okoli Tončke se je smukal in nastavljal besede za prepir. Zapretila mu je, da ga bo s cunjo po zobeh, pa je bil kmalu tiho.

Nizko omaro sta potisnili med sprednja okna; zagrnili sta jo s prti in ob robovih speli s šivankami. Povrhu pa še nov prt; ves je bil v rožah. Pastir je iz zadnjega konca znašal lončke. Na vsako stran je postavila zimzelen in asparagus. Precej je bilo vse v zelenju; kakor dehteči slapovi so vejice padale do tal. Spredaj je postavila nagelj. Še dva cveta je imel, kakor nalašč za ta dan. Prav k zidu zadaj se je lepo podal rožmarin. Klop bi z vodenkami postavila, pa so še v jeseni pozeble.

V sredo je pomerila venec in ga na vsaki strani zasadila v lonček s peskom. Pod rožnati obok bo stopila Marija.

»Ti, katera jo bo pa sprejela,« je skrbelo Tončko.

»Starejša, menda,« je posegel vmes oče.

»Kadar je kaj takega, je zmeraj starejša na vrsti! Kadar je pa treba iti mlest, je pa mlajša dobra, kajne?«

»Oh, naredite, kakor hočete,« se je Tončke otresal oče. »Jezik imaš pa tak, da ti ga živ krst ne ustavi!« Le kje se je vzela, ko je bila pa mati tako tiha, si je mislil. Saj mu je bilo všeč, da je bila zgovorna in premetena. Kako je fante nazaj devala! Nobeden ni rad prišel z njo navzkriž. Ampak, oče je pa le oče. Tako bi mu pa ne smela odgovarjati... Navihanka živa, razposajena...

Po hiši je zadehtelo po svežosti. Izpod stropa je visela svetilka, svetla in čista. Plamenček je veselo in poživilno migljaj. Svete podobe so zaživele v novih barvah. Julki se je zdelo, da se vse giblje.

Oče je sedel na zapeček, prižgal pipo in vlekel, da je kar cvillila. Tončki je pred pečko vse iz rok letelo. Rada bi brž popravila sklede, da bi se šla preobleč. Julka je bila pri Zamanovih, da bo Marijo spremljala domov.

Poklicala je sosedovi punčki Milko in Ančko in jima nalila čaja. »Le hitro, bosta sveči držali, kajne?«

Še enkrat je Tončka pogledala po hiši, obesila sveže zavese in zagrnila okna. Potlej je na pragu prisluškovala.

»Že gredo!« Vsa je bila razburjena. Po vasi je donela pesem:

Le stori sveti križ,
da nas priporočiš;
al' zjutraj, al' zvečer, al' prav opolnoči...

Prižgala je sveči, vse tri so pokleknile na prag. Tončka je tiščala med prsti listek. Saj je znala molitvice, pa se ji vendar lahko zatakne. Po tihem jo je ponovila; gladko je šlo. Čim dalje bliže je prihajala pesem:

Ko sred' mesta prideta,
prenočišča prosita;
Oj, ti mesto betlehemske,
ki naju nočeš prenočit'...

Izza vogala se je prikazala lučka. »Roza nosi,« je pomislila. Počasi je stopala z Marijo v naročju. Resnost in pobožnost sta ji sevali iz obraza. Za njo se je pomikala procesija s svečami v rokah. Vse je prevzemalo sveto dostojanstvo. Vsi pojo navdušeno iz polnih grl, v mrzli večer se razlegajo pesmi Mariji v čast.

Tončka sama ni vedela, kdaj so glasovi utihnili, pred njo je klečala Roza in govorila: »O prijateljica moja, sprejmi Jezusovo mater na njenem trudopolnem potovanju, v hudem zimskem času, v njenem neomadeževanem materinstvu. Ne časti pa jo le nocoj in jutri, ampak si prizadevaj vedno jo častiti.«

Tončka se je s silo zbrala, da je prišla Marijo, ki jo je Roza ponudila: »Bodi pozdravljena prečastita Devica; željno te sprejem pod svojo streho. Bodi mi zvesta pomočnica. Varuj ob smrtni uri mojo dušo.«

Trudoma se je dvignila in nesla Marijo v hišo. Procesija se je pomikala za njo. Donela je vesela pesem:

Veselite se ljudje,
ker Marija v hišo gre;
zdaj pa gremo za Marijo,
kamor ona nas pelja.

Postavila jo je na oltarček. Presunil jo je Marijin pogled. Zdelo se ji je, da gleda prav njo. Pokleknila je na pručko in malo počakala, da so se ljudje umirili. Ali ni videla Ceneta? Bil je, stavila bi, da je bil. Sto in sto misli ji je križalo možgane, preden je začela. Joj, kaj ni greh misliti na Ceneta vpričo Marije? Stresnila je z glavo in se pokrižala.

Molila je rožni venec in litanije. »Za milostljivo sodbo božjo, Očenaš... za vse dušne in telesne potrebe, Očenaš...« Kar hiteli so ji iz ust Očenaši, tako jo je prevzelo.

Potlej je ustala, popravila lučko, ki je hotela ugasniti in se ozrla po hiši. Dekletom se je nasmehnila; kar potegnile so jo medse. Začeli so se razgovarjati, najprej tiho in boječe, a potlej pa zmeraj glasnejše. Može so se pogovarjali o vremenu, letini, živini, ženske so se čudile vsemu, na kar so nanesele oči. Dekleta so silile v Tončko in hvalile njeno novo jopico.

Cene je bil med fanti; šumno so se pogovarjali. Tončka se je ujela včasih z njegovim pogledom, pa je precej povabila oči in se podala v pogovor. Matevž je bil za mizo med možmi. Moško se je zadržal, tudi enkrat se ni ozrl po dekletih.

»Ali ni tudi Tine?« se je ustrašila Tončka. Za vrati je stal in se pogovarjal z Julko. »Če bi oče videli?« Tončki so kar besede zastale.

»Zapojmo, Marija bi rada petja,« je dejal Matevž in pomignil drugim.

»Kar začni,« ga je sunil oče. »Pa tisto daj: Prijatelj jaz vprašam te. Jaz bom pa odgovarjal.«

Matevž je zbral misli za hip, nato je pa udarilo iz njega.

»Prijatelj jaz vprašam te?«

»Prijatelj, kaj vprašaš me?« je pevače poprijel štepec.

»Kaj je število eden?«

Tedaj je vsa hiša zapela.

»Eden, eden je Bog sam, ki vlada in kraljuje nam v nebesih in na zemlji.«

Matevž je dalje vpraševal, kaj je število dve, tri, štiri, do štirinajst. Vsakikrat mu je vsa hiša odpela.

Tončka je pela vzneseno, vsa je bila zaverovana v pesem.

Pogledala je proti vratom. Tineta ni bilo, pa tudi Julke ni mogla opaziti.

»Precej pridem,« se je opravičila dekletom. Slutnja jo je navdajala s srdom. Preinila se je do vrat in stopila v vežo. Pred pečjo je brlela svetilka. Na ognjišču je slonela Julka in zraven nje Tine.

»Pojdita nazaj! Sta neumna, da tu prezebata. Ali se bojita ljudi?«

»Daj no že mir! Jezik dolgi,« se je zadržala Julka. »Kaj me pa zalezuješ? Ali mu ne smem dati luč, ko je tema ko v rogu?« Predevala je trske in iskala žveplenke.

»Luč še sušita, da bo raje gorela?«, je posmehljivo vprašala Tončka. »Zakaj pa že greš?« se je ostro obrnila do Tineta. »Še vsi so v hiši!«

»Nič ni vreden tak fant, ki se ponoči okoli klati!« Hudomušno je pomežiknila. Tineta je užgalo kakor žerjavica.

»Tudi tvoj se ne boji noči, v hiši prestreza pisane očetove poglede. Jaz jih pa ne bom!«

»Kakšen moj?! Da te sram ni kaj takega reči! Pa še šteješ za fanta...«

»Že sama veš, kakšen!«

(Dalje prih.)

Poravnajte zaostalo naročnino!

Gospodinje se pogovarjajo

Nedavno sem imela obisk ljube mlajše gospodinje, ki živi v mestu in ima moža uradnika in nekaj mesecev starega sinčka. Tožila mi je, da se ves dan veseli večera, ko bo prišel mož iz pisarne, da se bo lahko z njim pomenila, ko ga je ves čas pogrešala, pa da se on kar spravi k svojemu

delu in k pisalnemu stroju ter nima zanj posebnih novic in se ne mara z njo razgovarjati, kakor bi rada. Tudi nje ne poslušaj, saj bi mu imela toliko potožiti.

Ker je želela mojega mnenja o tej stvari, sem ji povedala kakor sem mislila in kakor se tudi pri nas, v naši družini, do-

gaja. Moj mož ima poleg svoje uradniške službe, v kateri je vsak dan štiri ure dopoldne in tri ure popoldne, še malo postransko službico, ki mu uradniško plačo nekoliko poveča, ko je zdaj vse tako drago. Pri tej zaposlitvi pa ima mnogo pisanja, ki ga večer za večerom in tudi ob sobotah popoldne in včasih tudi v nedeljo popoldne opravlja. Po večerji mora navadno sesti k stroju in potem še dela kakih dve uri vsak večer. Jaz seveda sedim zraven s šivanjem ali pletenjem. Včasih izmenjava kako besedo o njegovem delu, ali o radijskem predavanju, ki pravkar teče in ga jaz v celoti, on pa le mimogrede med svojim delom posluša.

Nikoli mi niti na misel ne pride, da bi se jezila nad njegovim delom ali nad njegovo brezbriznostjo do mojih zadev, ali da bi čakala, da bi on sedel poleg mene in bi me gledal in bi jaz čakala, da se bo spustil v razglabljanje kake senzacije, ki bi mu jo povedala. Jaz sama sem že popoldne po opravljenih gospodinjskih opravilih imela svojo urico počitka, dočim je moral on v pisarno in tudi zdaj zvečer še ne more mirovati, da za mene in za otroke še nekaj zasluži. Vsak dan mislim na to, kako bi mu to večerno delo olajšala in mu pomagala in to tudi neprisiljeno in nevsiljivo storim, kjer le morem, saj vem, da bi moj mož veliko raje oni dve uri, ki ju porabi za delo, presedel v prijetnem razgovoru, s knjigo ali časopisom v roki. Sama spoznam, da se mož žrtvuje za nas in skrbi za naš blagor, kako bi mogla zahtevati, da se v večernih urah še posebej briga za nas in se zabava z nami! Zakaj se jaz ne bi prilagodila njemu in njegovemu delu, pa tudi njegovemu zanimanju, ko je vendar ves dan proč od doma in se mora še zvečer truditi za ženo in otroke!

Zato ga pa pri njegovem delu nikoli ne motim, pa tudi ne sedim užaljena in kislega obraza poleg njega. Večkrat ga vprašam, če mu lahko kaj pomagam; in če kaj želi, se ne dvignem z globokim vzdihom, da mi izpolnim željo, ampak hitro in veselo. Ko je delo dovršil, ga vprašam, kaj vse je pisal in se zanimam za njegovo delo; toda seveda ne samo navidezno, ampak se tudi sicer rada spustim v njegov pogovor, ki ga rad razprede o svojem delu. Ko se bliža ura radijskih poročil, ga vpra-

šam, če naj odprem radio na poročila, če sva prej poslušala kaj drugega. Prav gotovo je vesel te moje pozornosti, ko se tudi nekoliko odpočije. Kadar pa nima pisarniškega dela in sede k časopisu, ga pustim, da v miru bere; pozneje sam čuti potrebo, da se o prebranem z menoj porazgovori.

Po izkušnjah pa sem prišla do tega, da ga nikoli ne sprašujem po njegovem delu v pisarni, zlasti ne, če pride domov nerazpoložen. Gotovo je bilo takrat nekaj neprijetnega, o čemer nima rad, da še doma govori. Navadno je potem tako, da sam začne pripovedovati in takrat — nič ne tajim — se mi oči zasvetijo in sem vsa pri njegovem pripovedovanju in se za vse zanimam in za vse skušam najti razumevanja. In potem kar čutim, kako je olajšan, kako mu dobro dene, da čutim z njim, da mu skušam pomagati, ali svetovati. Tako razpoloženje je potem v naši družini nov steber, ki podpira našo družinsko skupnost.

Nikoli pa mu ne vsiljujem svoje zabave, četudi že čez dan ob njegovi odsotnosti mislim na to, kaj bi ga utegnilo zanimati iz dnevnih dogodkov; seveda pa gledam, da mu ne prinašam čenč, ampak res pametne in zanimive dogodke.

Na ta način si znova brez številnih besed, zgolj z razumevanjem in nikoli prisiljeno, večerno skupno bivanje pripraviva res prijetno, zanimivo, prirčno ter si s tem pomagava preko vseh težav, ki jih je prav v sedanjih časih več kot dovolj.

Prav posebno pa skušam svoje obnašanje, svoje prisluškovanje, svoje razumevanje ohraniti čisto naravno, povezano z vezmi najine skupnosti, ki sva si jo za dobre in slabe dni obljubila pred oltarjem. Da se mi to posreči, pa se že leta in leta učim zatirati svojo sebičnost, kar mi takile večerni skupni razgovori bogato poplačajo. Na ta način sem že tudi opazila, da je moj mož mnogo mnogo manj sebičen, kakor je bil od začetka. Res, prav res je, da se medsebojno vzgajava in pridobivava vedno bolj na skupnih zanimanjih in seveda tudi na skupnem blagru družinskega življenja. — O, pri tem pa mnogokrat mislim na tiste, ki morajo čakati može, da pridejo iz gostilne in kavarne, kamor so si šli iskat razvedrila, ker jim ga žene niso znale pripraviti...

Takole sem povedala svoji mladi pri-

jateljici iz lastnih izkušenj, kako se da tudi pri obilnem delu in ob nedoseženih zahtevah vendarle s svojim možem prijetno shajati.

Vigrednice, gospodinje, žene in matere

pa prosim, da se oglasio s svojo kritiko, če sem ji prav povedala in naj še kaj pri-
denejo iz svojih izkušenj, ker bo pričako-
vala nasvetov v Vigredi.

Zvonka P. — P.

Naši razgledi

Tilka Lamprecht-Dušica

Meseca aprila je preteklo deset let, kar je umrla naša zvesta so-
trudnica, slovenska
pesnica in pisate-
ljica Tilka Lam-
precht, ki smo jo
po njenih delih v
vseh naših časopi-
sih in knjižnih za-
ložbah poznali pod
imenom »Dušica«.

Uredništvo in uprava Vigredi ne moreta
lepše spomniti Vigrednice na to obletnico
kakor, da izdata njeni prelepi dekliški po-
vesti, ki sta starejšim Vigrednicam že
znani. Sta to »Bele vrtnice« in »Sestra
Dragica«. Obe sta že v tisku in izideta
1. septembra. Vse Vigrednice se bodo naj-
lepše oddolžile Tilkinemu spominu, ako si
kupiyo knjigo same in jo priporočajo vsem
prijateljicam in znanam. Knjiga bo tako
lepa, da jo bomo v letošnjem letu in še
tudi pozneje poklanjale za razne godove
kot najprimernejše darilo. Dobiya se pri
upravi Vigredi in v vseh knjigarnah.

Poročni prstan. Pač skoro vsi zakonci
po svetu, seveda po kulturnem svetu, nosijo
poročne prstane. Malokdo od njih pa ve,
da poročni prstan ni drugega kakor sim-
bol skupnosti obeh zakoncev.

Prvi ljudje, ki so nosili poročne prsta-
ne so bili Rimljani. Prstane so pač že prej
tudi poznali; v starih časih so jih kot okras
tudi že radi nosili. Vendar ni smel vsakdo
nositi prstana, četudi bi ga bil rad. Na
Babilonskem so smeli le najodličnejši ro-
dovi nositi prstane; prav tako tudi v sta-
rem Egiptu. Ako je kdo nosil prstan, ki
mu po njegovem stanu ni pristojal, je bil
ponekod tudi k smrti obsojen.

Leta 400 pred Kr. so bili prvič v rabi

poročni prstani in sicer železni za plebej-
ce in zlati za patricije. Vendar ta navada
ni bila trajna. Šele okoli leta 200 pred Kr.
so nosili vsi zakonci v Rimu poročne pr-
stane. Po obliki prstanov pa se je poznalo,
kateremu stanu dotični pripada. Cesar Ha-
drijan je razveljavil ta predpis in cesar
Justinian je dovolil tudi sužnjem, da so
smeli nositi zlate poročne prstane.

Navada, nositi poročne prstane, pa se v
starem Rimu ni dolgo držala. Čez čas so jo
popolnoma pozabili. Šele v 5. stoletju po
našem štetju so zopet vpeljali nošo poro-
čnih prstanov na osnovi mističnih spoznanj,
ki še za današnji čas veljajo. Mistiki tistih
časov so dolgo razmišljali, kako bi bilo
mogoče dva zakonca trajno obdržati v lju-
bezni. Francoski razlagalci ljubezenskih
tajn so to vprašanje razvozljali. Že v tistih
časih je bilo znano izbranim ljudem, da
vodi od prstana na roki poseben živec,
tako imenovani ljubezenski živec, naravnost
v možgane, od koder se uravnavajo du-
ševni in srčni opravi. Iz tega so sklepali
tako-le: Ako ta prst, ki vodi k možganom
in od tod naročeni nagibi naročajo srcu,
obtežimo s kovinskim prstanom, najbolje
z zlatim, potem postane medsebojna sim-
patija med zakoncema trajna. Ko so se te
vesti razširile med vsemi družabnimi kro-
gi, se je tudi hitro razširila navada nošnje
poročnih prstanov in je tudi obveljala. Od
tedaj se je ta navada razširila po vsem
svetu med vsemi narodi in se je obdržala
do današnjih časov.

Kako pa se nosi poročni prstan?! V
krajih kjer imajo navado, da nosijo po-
ročni prstan že v času zaroke, ga nosijo
v tem času na prstancu leve roke, po po-
roki pa ga nosijo na desni roki. Pri poroki
v cerkvi pa si ženin in nevesta natakneta
poročna prstana na levo roko.

Ali morejo slepi brati? Vigrednica, ki
ji je brat v vojni oslepel, nam je poslala to
vprašanje. Starejše Vigrednice vedo, da
smo pred leti poročale o naši sestri Vi-

grednici Minki Svetlin, ki je bila dolga leta slepa, da je znala prav dobro brati in pisati posebno pisavo, določeno za slepe. V prejšnjem stoletju je francoski učitelj slepih Braille (izg. Brāj) iznašel pisavo s pikami. Ta sestoji iz skupine šestih zbočenih pik, ki so postavljene po dve in dve v treh vrstah. Iz teh šestih pik, ki se potem sestavljajo v različne skupine, sestoji celotna abeceda. Da morejo pisati s to pisavo, imajo slepi posebno pločevinasto, prej celo svinčeno tablico, z dvema kriloma, ki sta speti v pregibu, da se da vmes vložiti papir, na katerega se piše. Eno krilo ima šest pik, na prejšnji način razvrščenih po dve in dve in sicer kot vdolbine; drugo, gornje krilo pa ima izrezek v prav tej obliki. Pisati se da samo s topim šilcem v kratkem ročaju, ki ga je uporabljati navpično na ta način, da se vtisne skupina pik za določeno črko in potem takoj v naslednjo celico, kakor ta izrezek pravilno imenujejo, novo črko in se tako sestavi beseda iz samih teh skupin iz pik.

Da je mogoče potem to besedilo brati, je treba tablico odpreti in obrniti list, da pridejo vzbočene pikice na vrh. Te pikice otiplje slepi s kazalcem in sredincem obeh rok: desna roka bere prva, leva pa jo nadzoruje, če bere pravilno.

Da pa je besedilo možno pravilno brati od leve na desno, kakor to navadno delamo,

pa mora slepi pisati od desne na levo. Tako se mora naučiti dveh abeced iz pik: prvič, ko jih piše od desne na levo, drugič, ko jih bere, od leve na desno. Za nas, ki vidimo, je to veliko; kako pa mora slepi sto- in stokrat ponavljati poedine črke! Vendar to rad in z veseljem stori, ker mu je to edina možnost, da more svoje misli in predstave tudi drugim priobčiti.

Predaleč bi vodilo, ako bi hoteli obširno popisovati način pisanja in branja. Ako slepi brat želi naučiti se pisanja in branja za slepe, naj se oglasi v ljubljanski gluho-nemnici in vpraša za gospodično Franico Vrhunc, ki je strokovno izobražena učiteljica slepih, ki so začasno nastanjeni tam, pa je tudi po srcu prava mamica slepih.

Tiskovni sklad Vigredi

Tiskovni sklad Vigredi, ki je bil odprt ob 20letnici Vigredi, še vedno sprejema darove. V zadnjem času so prispevale zanj:

Logar Frančiška	5 Lir
Kržišnik Helena	15 „
Urek Marija	20 „
Sešelj Rozi	15 „
Bremšak Anica	5 „
Kelhar Helena	2 „
Skupaj	62 Lir.

Najlepša hvala! Prispevajte še v tiskovni sklad Vigredi! Uprava Vigredi.

Naša posvetovalnica

Odgovori na zdravstvena vprašanja

Odgovarja primarij dr. V. Meršol

Vigrednica. — **Naduha in kap.** Nedavno je umrl Vaš dober znanec, ki je dolgo bolehal za naduho, kar nanaglomalo; povedali so, da za kapjo. Ker ima Vaš sorodnik tudi hudo naduho, Vas zelo skrbi, če bi tudi on lahko tako nenadoma umrl.

Naduha pomeni težko dihanje ali težko sapo. Naduha nastopi bodisi v napadih kot pri astmi ali po težkih telesnih naporih (hoja navkreber, dviganje težkih bremen itd.), bodisi je stalna. Naduha prav za prav ni samostojna bolezen, ampak je znak ali posledica cele vrste drugih bolezni. Predvsem gre za dolgotrajne pljučne bolezni (kronična vnetja dušnikov in

pljuč), pri kateri deli pljuč niso sposobni za dihanje, zato pa se morajo zdravi deli pljuč razširjati prekomerno. Pri tem izgubljajo pljučni mehurčki svojo prožnost, v njih zastaja zrak tudi pri izdihu, zato je obnova zraka pri dihanju le delna in seveda premajhna. Naduha nastopa kot poklicna bolezen pri ljudeh, ki trajno prekomerno napihujejo pljuča (muzikantje na pihala, pihanci stekla) ali vdihavajo z zrakom veliko prahu med težkim delom (rudarji). Naduha se javlja posebno rada pri raznih srčnih boleznih, pri katerih je dotok krvi v pljuča zmanjšan. Znano je, da je naduha čisto bolezen starosti posebno pri ljudeh, ki so celo življenje telesno naporno delali. So še drugi vzroki za naduho.

Nekatere vrste naduhe izginejo ali se vsaj zboljšajo, ko se odstrani vzrok, druge pa ostanejo celo življenje.

Ljudje, ki imajo naduho, se spoznajo že po postavi: navadno so čokati; prsni koš je razširjen, ima obliko soda, vrat je kratak, debel, žile na vratu so razširjene in napete. Ustne in druge sluznice so navadno bledoplave in nabrekli.

Bolnik, ki ima naduho, naj ne kadi in naj ne uživa alkoholnih pijač; naj ne hiti, ampak naj hodi počasi, posebno navkreber; tudi je naj počasi in večkrat po malem; naj ne uživa jedil, ki napenjajo (fižol, grah, svež kruh itd.); naj ne prenaša težkih bremen; skrbi naj za redno vsakodnevno iztrebljanje. Zdravi naj glavno bolezen po navodilih zdravnika.

Kapi poznamo dve vrsti: srčno kapi, kjer pride do nenadne smrti zaradi srčne bolezni, in možgansko kapi, kjer pride zaradi povečanega krvnega pritiska ali iz drugih vzrokov do počenja krvne žilice v možganih; kri, ki teče iz žilice, pritiska na okolno možgansko tkivo, v katerem so življenjsko važna središča. Bolnik pade na tla nezavesten kot bi ga kdo udaril s kolom po glavi in bodisi takoj ali po kratkem času umrje, ne da bi se prebudil, ali pa se po nekaj urah ali dneh zbudi k zavesti. V zadnjem primeru se navadno ugotovi, da ima eno polovico telesa hromo, da ne more govoriti ali vsaj, da ga silno glava boli in da je malo zmeden, da ga je zapustil spomin itd.

Ker skoro vsako naduho spremlja ali celo povzroča srčna bolezen, zato tudi pri večini bolnikov z naduho, posebno v napadih, lahko srce odpove in nastopi hitra smrt.

Težka naduha in težka srčna bolezen sta vedno resni, zato v Vašem primeru priporočam, da peljete sorodnika k zdravniku, ki ga bo preiskal, ugotovil vzrok naduhe in ga skušal odstraniti. V vsakem primeru pa bo mogoče težko bolezensko stanje zboljšati in večje težave preprečiti.

Terezija P. P. G. **Zlata žila** Vam povzroča težave in skrbi. Zlato žilo ali hemoroide imenujemo razširjenje žil na koncu danke. Zaradi pritiska pri iztrebljanju se žilice povečajo, napno in včasih tudi počijo, tako da izteče nekaj krvi. Poznamo

zunanjjo, pa tudi notranjo zlato žilo, sodeč po tem, ali se razširjene žile nahajajo zunaj ali znotraj izhoda danke.

Zlato žilo povzroča predvsem močno stalno zaprtje ali zapeka, zaradi česar se je treba pri iztrebljanju zelo napenjati. Večkrat se taka zapeka začne javljati že v rani mladosti, zato je treba že otroka vzgajati in navaditi na redno iztrebljanje enkrat dnevno, najbolje zjutraj. Dalje so zaprti ljudje, ki veliko sedijo, ki uživajo mnogo mesa, kakor tudi žene med nosečnostjo. Zlata žila se začne razvijati tudi pri boleznih v trebuhu (posebno pri novotvorbah), pri boleznih srca, ledvic in jeter. Vsakdo lahko sam prepreči nastajanje zlatega žila; ako pa jo že ima in ni prevelika, jo s primernim ravnanjem lahko zmanjša ali celo popolnoma odpravi.

Ce je pri delu treba mnogo sedeti (v pisarni, pri šivanju in podobno), tedaj večkrat vstani in napravi nekaj korakov. Za sedenje uporabljaj trd stol, brez mehke blazine. Skrbi za redno dnevno opravljanje velike potrebe vedno ob istem času, ne zdržuj se in ne sramuj, ako je treba iti na stran, uživaj malo mesa in začimb, zato pa več zelenjave in sadja. Znano je, da plavanje zelo dobro pomaga pri zlatega žila, ker se pri tem pospešuje krvni obtok, ki počasi izprazni napete žile, tako da popolnoma splahnejo.

Ako kdo že ima zlato žilo, naj umije po vsakem iztrebljanju izhod danke z mlačno vodo (zato uporabljaj mehko, čisto krpico), nato dobro posuši in namaži z oljem ali mazilom. Ako ga ponoči srbi ali peče, se ne sme praskati, da se ne rani, ampak naj, če drugače ne zdrži, napravi obkladek z brisačo, namočeno v mrzli kisli vodi (vodi dolij par žlic navadnega jesiha). Če so žile še bolj napete, naj si napravi zvečer sedečo parno kopel ali pa navadno sedečo kopel iz zavrelice senenega zdroba. Nato se dobro osuši in namaže z oljem ali mazilom.

Ce nastopi krvavitev, se ne sme ustrašiti, ampak pokriti izhod danke z gazo ali vato ali sveže zlikano čisto krpico ali robcem. V težjih primerih se je treba obrniti na zdravnika, ki bo po pregledu dal primerna navodila ali pa bolnika poslal h kirurgu v nadaljnje zdravljenje.

Zlate žile se v nobenem primeru ne sme

zanemarjati, ker se iz nje lahko razvijejo težki zapletki (komplikacije) v obliki vnetja, zastrupljenja krvi ali celo raka.

Odgovori na gospodinjska vprašanja

Ročaji pri priboru. Sicer nič ne omenite, kakšne ročaje ima Vaš pribor, vendar bom odgovorila, kar sem sama poskusila s svojim priborom. Nekaj parov pribora (žlic ne mislim) se mi je snelo, ker sem imela kot mlada, neizkušena gospodinja navado, da sem celega vrgla v vročo vodo za pomivanje in sem ga pustila nekaj časa notri, ko je pač prišel na vrsto. Imel pa je ta lesene votle ročaje, v katere so bili postavljeni železni deli in potem zaliti z lepljivo maso. Seveda se je ta v vroči vodi stopila in so se noži in vilice majale in snele. Tega sem popravila na ta način, da sem dobila pri mizarju klej in sem ga vlila v votle ročaje, vanj postavila vilice ali nož ter na vrhu zagvoznila z lesenimi zagvozdicami. Lepi niso bili več ti kosi pribora, a porabni še kar primerno. Seveda pa jih poslej nisem več cele devala v pomivalno skledo, ampak od tedaj ves pribor postavljam v lonec z vročo vodo, ki je pa ne sme biti toliko, da bi dosegla ročaje. Če imate tak pribor, si morete tudi na ta način pomagati. Drugače pa ponovno pišite, morebiti bo vedela katera druga Vigrednica še za kakšno pomoč.

Zinka J. — Lj.

Trgovska šola. V Ljubljani je več trgovskih učnih zavodov, kakor: Trgovska akademija, Dveletna trgovska šola, Enoletni trgovski tečaj, Christofov trgovski tečaj, Dopisna trgovska šola. Vse te šole javljajo po časopisih začetek pouka; javite se lahko tudi pismeno in prosite za prospekt, iz katerega bo razvidno vse, kar Vas more zanimati kot bodočo učenko. Še bolje pa je, da pridete osebno k ravnateljstvu dotične šole, ter se osebno razgovorite. Ista.

Parket — mastni madeži. — Masten madež na parketu namažite z gosto kavino goščo. Čez kakih 5 minut drgnite parket s čisto krpo in goščo odstranite. Nato zbr-

šite parket s čisto in mokro krpo, nato še s suho in madež bo zginil. To je zelo preprosto način čiščenja mastnih madežev s parketa. Kakšen bi bil uspeh s sedanjo »kavino« goščo, še nisem poskusila, ker nimamo v zadnjih letih na parketih nikakih mastnih madežev. F. Z.

Nova vprašanja

Sušenje sadja. Katera izmed cenjenih Vigrednic ve iz lastne prakse, ali je bolje, da se suše cele hruške ali da se jih prereže kakor jabolka v krljhe? Lani sem jih samo enkrat prerezala, pa se mi je po pečici razlil sok, ker so bile hruške mehke. Škoda se mi je zdelo dobre vsebine, zato bi letos rada ravnala po dobrem svetu kakšne prijazne Vigrednice, ki mi bo to sporočila. Vnaprej se že najlepše zahvaljujem. Cilka S. — Č.

Izpadanje las. V zadnjem času mi tako močno izpadajo lasje, da sem na sprednjem delu glave nad čelom dobesedno gola. Ali mi more katera izmed dragih Vigrednic svetovati kako sredstvo, da bi se nadaljnje izpadanje las preprečilo. Zelo bom hvaležna. Manica K. — R.

Impregniranje. Dežni plašč in nahrbtnik bi rada sama impregnirala. Ali mi more katera izmed naročnic svetovati kako sredstvo in kako naj z njim ravnam, da blaga ne pokvarim. A. Z. v Ljubljani.

Čebula. — Čebula je v starih časih veljala za zdravilno rastlino in so jo kot tako uživali; pozneje so jo začeli uporabljati tudi za začimbo že stari Rimljani. Danes si ne moremo misliti, kako bi mogle brez čebule pripravljati razna jedila. Ker je torej čebula tako važna začimba, bi zelo rada vedela, kako naj shranim čebulo, da bo ostala zdrava in da ne bo tako zgodaj »odganjala«. Nekatere gospodinjke zvežejo čebulo, čim dozori, v kite, druge jo razgrnejo na podstrešjih itd. Ali zmrznjenje čebuli škoduje? — Gospodinjke, ki imajo v vsem tem že dobre skušnje, prosim, da bi to povedale nam drugim.

Ljubljanska gospodinja.

Erscheint monatlich — izhaja mesečno. — Preis - cena L 15.—. — Herausgeber - izdajatelj Vinko Zor, Sv. Petra cesta 80. — Schriftleiter - urednik Zora Poženel, Slomškova ulica 1. — Gedruckt von der Zadrúžna tiskarna in Laibach - Natisnila Zadrúžna tiskarna (Maks Blejec) v Ljubljani.